# جلالت علمی مرحوم مشکات

(00:10)

دیروز آن چه که در وجه «فیه نظر» سید، به ذهن قاصرم آمد را عرض کردم. شاید وجوه دیگری هم باشد. اگر به ذهن شما هست، بفرمایید. مرحوم آقای مشکات مدرّس خوبی در اصفهان بودند. شاگردشان می‌گفت طلبه ای در محضر ایشان، عبارت مکاسب را می‌خواند و می‌گفت آقا؛ شیخ اینطور فرموده. می‌گفت بسم الله الرحمن الرحیم، و یکی-دو سطر می‌خواند، بعد می گفت: فتامل. می‌گفت منظور شیخ از این «فتامل» چیست؟ ایشان هم شروع می‌کردند: یک و دو و سه و ... . بعد می‌خندید و می‌گفت‌که شیخ اصلاً «فتامل» ندارد! این خودش برای استاد کاری است! خود ِشاگرد به شوخی می‌گوید «فتامل»، ذهن استاد این قدر جَوَلان دارد. با یک کلمه «فتامل» او، هفت-هشت وجه را می‌گفتند. خدا رحمتشان کند! این دلالت بر کمال علمی مرحوم آقای مشکات دارد. خیلی هم از وفات ایشان نگذشته است.

**شاگرد**: مرحوم علامه در معارضه ای که فرمودند برای حجیت روایت مرتب قائل شدند؟ در اول ماه طبق روایت عمل کردند ولی در آخر ماه معارضه اندختند. این یعنی دو مرتبه از حجیت برای آن قائل شدند؟ چطور می‌شود که به اول ماه عمل کند و در آخر ماه بگوید معارض دارد؟

**استاد**: در ظاهر «المعارضة» می‌خواهند بگویند اگر از معارضه صرفنظر کنیم و آن را ضعیف ببینیم تا از آن احتیاط بیرون بیاوریم، ولی وقتی می‌خواهیم در معارضه خلاف احتیاط کنیم از آن صرفنظر نمی‌کنیم. من به این صورت فهمیدم. سیاق عبارت ایشان را به این صورت فهمیدم.

**شاگرد۲**: «انکشاف خطا»یی که مرحوم سید فرمودند، چه ترجیحی دارد که این طرف خطا نباشد؟ یعنی ماه این طرف دیده نشده ولی بوده. بعد ما بگوییم آن طرفش خطا است، درحالی‌که ممکن است اول ماه خطا بوده. چه ترجیحی دارد که اول ماه خطا نباشد؟

**استاد**: بحث ثبوتی این مسأله، این می‌شود که ممکن باشد هلال باشد اما ما نبینیم. اما اگر فروضی داشتیم –ما مثال زدیم- که واقعاً نمی‌توانیم هلال را ببینیم؛ مثلاً ساعت سه مقارنه بود، ما چطور دو-سه ساعت بعدش ببینیم؟! فرمایش شما در اینجا نمی‌آید.

**شاگرد**: این یک فرضش است.

**استاد**: فرض سید این است که ما باید در شب سی و یکم هلال داشته باشیم و اگر هوا صاف است، هلال را ببینیم. چون شب سی و یکم است. این نزد سید روشن است. می‌گوید اگر هوا صاف بود و تطلع هم کردیم و ندیدیم، انکشاف خطا است یعنی بنابر طریقیتی که ایشان فرموده بودند.

---

بازبینی #1
ایجاد شده 5 فوریه 2026 08:29:31 توسط ... .
به روزرسانی شده 5 فوریه 2026 08:30:17 توسط ... .